

**Zorgen voor de veiligheid van pleegkinderen:
Onderzoek bij Flexus**

Inspectie jeugdzorg
Utrecht, februari 2009

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft in de tweede helft van 2008 landelijk onderzoek gedaan bij pleegzorgaanbieders naar de veiligheid van pleegkinderen. De onderzoeksvraag die hierbij centraal stond is of de pleegzorgaanbieders systematisch zorgdragen voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. Het onderzoek richt zich op twee thema's: de screening van pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's en het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen. Het onderzoek bestond uit een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek.

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

De inspectie komt tot het volgende eindoordeel over Flexus:

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is bijna van voldoende kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van Flexus voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is matig.
  - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is bijna voldoende. Positief is dat er veelvuldig overleg is in teams en dat de gedragswetenschapper geconsulteerd kan worden. Positief is ook dat Flexus een training heeft georganiseerd voor de medewerkers over veiligheid in netwerkgezinnen, hierdoor worden medewerkers zich bewust van risico's voor kinderen in pleeggezinnen.

2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van Flexus voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is onvoldoende.
  - Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* matig. Door het ontbreken van specifiek beleid is de kwaliteit van het toezicht te veel afhankelijk van de individuele medewer-

ker. De aandacht voor veiligheid is nog onvoldoende expliciet en systematisch. De verslaglegging in de dossiers is van onvoldoende kwaliteit wat betreft het vastleggen van geconstateerde veiligheidsrisico's. Uit de dossiers blijkt ook niet dat er met Bureau Jeugdzorg afspraken zijn wie wat doet om zicht te houden op de veiligheid van het pleegkind.

Daarnaast constateert de inspectie een zorgelijk knelpunt bij de plaatsing van kinderen in netwerkgezinnen. Uit de dossiers blijkt dat deze kinderen al geruime tijd (soms zelfs al een jaar) in het gezin verblijven zonder dat de geschiktheid van en veiligheid in het gezin adequaat is ingeschat. Ook dan is onduidelijk door wie (Bureau Jeugdzorg/pleegzorg aanbieder) en hoe er toezicht is op de veiligheid van kinderen.

De inspectie doet de volgende aanbevelingen:

Aan Flexus

1. Maak een verbeterplan om te komen tot:
  - beleid voor de screening op veiligheidsrisico's van pleeggezinnen;
  - beleid voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen in pleeggezinnen;
  - een transparante verslaglegging in de dossiers, ook van de veiligheidsrisico's;
  - stel een termijn vast waarop het verbeterplan gereed moet zijn;
  - stel een termijn vast waarop voorstellen uit het verbeterplan geïmplementeerd moeten zijn.
2. Maak afspraken met Bureau Jeugdzorg over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen: wie doet wat om zicht te houden op het kind vanaf het moment dat kinderen in een pleeggezin geplaatst zijn. Schenk in deze afspraken specifieke aandacht aan kinderen in netwerkgezinnen zodat vanaf het moment dat een kind in een netwerkgezin is duidelijk is wie toezicht houdt.

Aan de Stadsregio Rotterdam

1. Spreek met Flexus af wanneer het verbeterplan en de implementatie ervan gereed moeten zijn.
2. Spreek met Flexus en Bureau Jeugdzorg af dat zij afspraken maken over het toezicht op de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing	9
2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	9
2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk	10
2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind	12
2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk	13
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen	17
Bijlage 1 Toetsingskader	19
Bijlage 2 Onderzoeksopzet	23

Hoofdstuk 1 Inleiding

Aanleiding

Het is de taak van pleegzorgaanbieders om er voor te zorgen dat het pleegkind veilig is in het pleeggezin vanaf de aanvang van de plaatsing tot de beëindiging van de plaatsing. De veiligheid van pleegkinderen kan in het geding komen wanneer een pleegzorgaanbieder haar taken, die zijn gericht op het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind, niet goed genoeg uitvoert. De inspectie vindt het dan ook belangrijk om meer zicht te hebben op hoe de pleegzorgaanbieders zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen. Zeker aangezien bij meerdere calamiteiten die de laatste jaren bij de inspectie zijn gemeld sprake was van onveiligheid in pleeggezinnen (verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling). In 2008 onderzoekt de inspectie daarom de veiligheid van pleegkinderen in Nederland.

Uitgangspunten van het onderzoek

De inspectie verstaat in dit onderzoek onder veiligheid dat pleegkinderen veilig zijn als zij beschermd zijn tegen alle vormen van mishandeling (affectieve en fysieke verwaarlozing, seksueel misbruik, fysieke mishandeling) binnen het pleeggezin.

Primair ligt de verantwoordelijkheid bij pleegouders om te zorgen voor de veiligheid van het pleegkind binnen hun gezin. Pleegzorgaanbieders zijn verantwoordelijk om ervoor te zorgen dat risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum worden beperkt. De inspectie onderscheidt hierbij twee belangrijke taken voor pleegzorgaanbieders. Allereerst moeten zij vaststellen of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind. Hiertoe is de *screening* van (aspirant) pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's (zoals verslaving of psychiatrische problematiek) van groot belang. Als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, moeten pleegzorgaanbieders er vervolgens voor zorgen dat er *toezicht* is op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Hiertoe is het signaleren van onveilige situaties (zoals kindermishandeling) en het inschatten van mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind (zoals belangrijke veranderingen binnen het pleeggezin) van groot belang.

Verwachtingen inspectie

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij systematisch zorgdragen voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

In het toetsingskader dat de inspectie voor dit onderzoek heeft opgesteld, zijn de verwachtingen (criteria) van de inspectie nader uitgewerkt (zie bijlage 1).

Onderzoeksvraag

De inspectie heeft de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze onderzoeksvraag heeft de inspectie uitgewerkt in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Onderzoeksopzet

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 het beleid van Flexus opgevraagd voor de screening en voor het toezicht op de veiligheid en dit beleid vervolgens geanalyseerd. Vervolgens heeft de inspectie in september 2008 het praktijkonderzoek bij Flexus uitgevoerd, waarin de toepassing van het beleid in de praktijk is getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers en een analyse van een aantal recente dossiers.

Leeswijzer

Dit rapport geeft de resultaten weer van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg bij Flexus. In Hoofdstuk 2 geeft de inspectie een oordeel of Flexus systematisch zorgt voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. In Hoofdstuk 3 geeft de inspectie haar eindoordeel en doet zij aanbevelingen aan Flexus en de Stadsregio Rotterdam. Bijlage 1 bevat het toetsingskader en Bijlage 2 een nadere beschrijving van de onderzoeksopzet.

Hoofdstuk 2 Oordeel en onderbouwing

Inleiding

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg een oordeel over het beleid en handelen van Flexus met betrekking tot het beperken van de veiligheidsrisico's voor pleegkinderen binnen pleeggezinnen. Het hoofdstuk is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2.1 en 2.2 gaan over de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's en paragraaf 2.3 en 2.4 over het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen. De inspectie geeft bij elk thema zowel een oordeel over de kwaliteit van het beleid als over de uitvoering in de praktijk. Per thema geeft de inspectie aan wat haar verwachting is, hoe haar oordeel luidt en wat de bevindingen zijn waarop zij dit oordeel baseert. De oordelen formuleert de inspectie in de termen 'voldoende', 'bijna voldoende', 'matig' en 'onvoldoende'.

De inspectie is van mening dat indien het beleid voor het screenen op veiligheidsrisico's of voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen onvoldoende is, er een noodzakelijke voorwaarde ontbreekt voor het *systematisch* handelen in de praktijk. Dit brengt risico's met zich mee voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin. Daarom beoordeelt de inspectie de kwaliteit van de praktijk van de screening en van het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in die gevallen nooit als voldoende.

2.1 Beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft beleid van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's.

In het beleid staat beschreven:

- *werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie);*
- *criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin;*
- *dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen.*

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van Flexus voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's matig is.

Flexus heeft beleid voor de procedures die gevolgd moeten worden bij de screening van pleeggezinnen maar in die procedures wordt weinig expliciet ingegaan op toetsing op veiligheidsrisico's.

Positief is dat de screeners van netwerkgezinnen in 2007 een training hebben gevolgd om beter toegerust te zijn om deze gezinnen te screenen en te beoordelen.

Onderbouwing van het oordeel

Flexus hanteert bij de screening van bestandspleeggezinnen drie Algemene Voorwaarden:

- leeftijd van de pleegouders (één pleegouder is tenminste 21 jaar en ten hoogste geen groter leeftijdsverschil met jongste pleegkind dan 46 jaar),
- Verklaring van geen bezwaar van de Raad voor de Kinderbescherming en
- de inhoudelijke screening op grond van de STAP criteria.

Ook wordt van de aspirant-pleegouders gevraagd een verklaring omtrent gezondheid te tekenen. Voor de rapportage over de screening is een format.

Voor de screening van netwerkpleeggezinnen is een aparte werkwijze (Handleiding netwerkonderzoek). Hierin wordt de vraag gesteld "Is het netwerkgezin een veilige plek voor de jeugdige?". Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van dezelfde drie voorwaarden als bij de bestandspleeggezinnen. Bij de STAP criteria zijn meer aandachtspunten genoemd maar hierbij is geen specifieke aandacht voor veiligheidsrisico's voor het pleegkind.

Van de screening wordt een verslag opgesteld, hiervoor is een apart format. Het onderzoek moet binnen 13 weken na de datum van de indicatiestelling afgerond zijn.

Flexus heeft voor screeners van netwerkplaatsingen in 2007 een training georganiseerd: "Beter af bij bekenden?". Doel van deze training was om de medewerkers beter toe te rusten voor de screening en beoordeling van de netwerkpleegzorg. Een onderdeel van de training was risicotaxatie. Er is tot nu toe echter nog niet gekozen om een bepaald instrument in te voeren.

2.2 Screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit.

Medewerkers:

- *kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's;*
- *passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe;*
- *leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid;*
- *handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin;*
- *verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin.*

Oordeel

De inspectie oordeelt dat de kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's door medewerkers van Flexus bijna voldoende is.

Er is veelvuldig overleg in teamverband en gedragswetenschappers kunnen geconsulteerd worden. Veiligheidsrisico's komen aan de orde in screeningsrapporten; hierbij wordt uitgegaan van de STAP criteria.

Door het ontbreken van beleid over andere risicofactoren en de systematische inschatting daarvan, ontbreken randvoorwaarden voor een systematische screening op veiligheid. Het handelen is hierdoor te veel afhankelijk is van de betreffende medewerkers.

De inspectie merkt op dat pleegkinderen vaak geruime tijd (soms wel een jaar) in netwerkgezinnen verblijven zonder dat de geschiktheid en veiligheid van het gezin adequaat is ingeschat. De inspectie vindt dit risicovol.

Onderbouwing van het oordeel

De medewerkers kennen het beleid over de screening van pleeggezinnen en handelen hiernaar.

Het beleid komt aan de orde in het teamoverleg en in het werkbegeleidingsoverleg met de gedragsdeskundige. In dit laatste overleg komen met name de veiligheidsrisico's aan de orde. Bij actuele zorgen is direct overleg met de leidinggevende mogelijk. De overleggen vinden plaats met een frequentie van één keer per veertien dagen.

De medewerkers gebruiken bij de screening de STAP criteria.

Bij bestandsgezinnen worden er minimaal twee huisbezoeken afgelegd. Tijdens deze bezoeken bespreken de medewerkers eventueel geconstateerde risico's en letten ze ook op fysieke risicofactoren (bv. ligt het huis aan het water?) Er zijn naast gesprekken met de pleegouders ook gesprekken met eigen kinderen en eventuele andere inwoners. De rapportage over deze bezoeken fungeert als risicoinventarisatie. Voor het vastleggen van de uitkomst van het screeningsproces wordt het format gebruikt. Risico's staan hierin vermeld onder aandachtspunten.

Bij netwerkgezinnen zijn minimaal drie gesprekken bij hen thuis. Hierover vindt rapportage plaats; in deze rapportage worden "aandachtspunten" geformuleerd. De medewerkers beschouwen deze als risico's.

Bij bestandsgezinnen worden veiligheidsrisico's niet alleen besproken met de aspirant-pleegouders, maar ook met de gedragsdeskundige.

Bij netwerkgezinnen worden risico's besproken met de gedragsdeskundige en met Bureau jeugdzorg (BJZ). Per situatie wordt met BJZ afgesproken hoe de screening wordt ingevuld. Standaard is dat de screener de eerste drie weken één keer per week in het gezin komt, daarna wordt dit één keer per zes weken. Deze procedure kan in overleg met BJZ aangepast wor-

den als de situatie dat vereist. Over het toezicht op het gezin gedurende de screening worden per netwerkgezin afspraken gemaakt met de casemanager/gezinsvoogd.

Als de veiligheid van het kind in het geding is, is het advies van de screener negatief. Het komt voor dat BJZ het kind dan toch in het gezin laat. In enkele gevallen heeft Flexus het gezin dan toch geaccepteerd om toezicht te kunnen houden. Bij deze gezinnen worden extra bezoeken afgelegd.

Voor alle gezinnen (iedereen van 12 jaar en ouder) wordt een Verklaring van geen bezwaar gevraagd. Deze wordt soms wel voor alle gezinsleden afgegeven soms niet.

De screeners zijn alert op extra veiligheidsrisico's bij "grote pleeggezinnen" (meer dan drie pleegkinderen, aantal eigen kinderen blijft buiten beschouwing). Flexus heeft als beleid dat er niet wordt bijgeplaatst behalve in uitzonderingsgevallen bv. als het om zusjes of broertjes gaat. Als extra risico's noemen de screeners: signalen over veiligheid zijn minder duidelijk, de mogelijkheden voor ongewenste relaties onderling zijn groter, de aandacht van pleegouders moet over meer kinderen verdeeld worden.

2.3 Beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind

Verwachting

De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind.

In het beleid staat beschreven:

- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat;*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien).*
- *richtlijnen over hoe en met welke frequentie er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind;*
- *criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;*
- *hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd;*
- *richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling.*

Verwacht wordt dat de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:

- *de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer);*
- *hoe met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind;*

- de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleezorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer).

Oordeel

De inspectie is van oordeel dat de kwaliteit van het beleid van Flexus voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind onvoldoende is.

Flexus heeft voornamelijk reactief beleid (als er al sprake is van geconstateerd verhoogd risico voor het kind), maar geen proactief beleid om risico's voortdurend in te schatten.

Onderbouwing van het oordeel

In het beleid staan aanwijzingen hoe vaak een huisbezoek bij pleeggezinnen moet plaatsvinden.

Er is niet bepaald dat tijdens die bezoeken specifiek gelet moet worden op risico's. Er zijn geen risicotaxatie-instrumenten. Er staat niet in het beleid dat er met pleegkinderen apart gesproken wordt. Met BJZ zijn geen afspraken over het toezicht op de veiligheid van het pleegkind.

Wel heeft Flexus beleid bij een geconstateerd verhoogd risico of vermoeden van kindermishandeling. Hiervoor is een protocol. In dit protocol staat ook aangegeven welke rol BJZ heeft in deze gevallen.

2.4 Het toezicht op de veiligheid van het pleegkind in de praktijk

Verwachting

Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit.

Medewerkers:

- kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind;
- voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid;
- houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind);
- overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid;
- hanteren hierbij de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie;
- leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid;
- handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;
- handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleezorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen;
- overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken;

- handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken.

Oordeel

De inspectie oordeelt dat door het ontbreken van voldoende beleid de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen door medewerkers matig is.

Het toezicht is te veel afhankelijk van de individuele medewerker. Er is een standaard werkwijze, maar die wordt niet door alle medewerkers gevolgd en de werkwijze blijkt ook niet uit de dossiers. De inspectie vindt de dossieropbouw erg matig, het proces van hulpverlening blijkt er niet uit, beslissingen zijn onduidelijk en niet onderbouwd, rapportages zijn soms erg lang maar niet concreet.

Onderbouwing van het oordeel

De medewerkers zijn op de hoogte van de werkwijze. Ze worden hierover geïnformeerd door de teamleider. Eén keer per twee weken is er een teamvergadering. Daarnaast zijn er basisteams van ongeveer vier medewerkers waarin de inhoud van het werk besproken wordt. Met de teamleider is er ook een caseload overleg. Bij geconstateerde risico's is direct overleg mogelijk met de gedragswetenschapper. Nieuwe medewerkers worden ingewerkt door een "inwerkmaatje". Ze werken samen met ervaren medewerkers.

Er wordt gestreefd naar eenduidigheid wat betreft het herkennen van risico's. Medewerkers doen dit echter nog op eigen wijze: de ene medewerker werkt met een lijst van risicofactoren, de andere medewerker niet. Bovendien zijn er ook verschillende lijsten met risicofactoren in gebruik. De medewerkers hebben de training "Beter af bij bekenden?" in 2007 gevolgd; hierdoor zijn ze wel alerter geworden op het herkennen van risicofactoren. De opbrengst van de cursus heeft nog niet geleid tot duidelijk vastgelegd beleid.

Bij de overdracht van de screening naar de plaatsing komen eventuele risico's aan de orde, medewerkers kennen deze dus bij aanvang van de plaatsing.

De veiligheid van het pleegkind wordt ingeschat door te kijken naar de interactie met de pleegouders en met eigen ouders. Tijdens huisbezoeken wordt ook gelet op fysieke veiligheid: Is het huis veilig en praktisch ingericht?

Geconstateerde risico's worden met pleegouders besproken. De reactie van pleegouders is zeer verschillend: sommigen vinden het logisch dat er over risico's gesproken wordt, anderen niet ("Vertrouw je me niet?") Bestandsgezinnen accepteren het eerder dan netwerkgezinnen.

In het begin van de plaatsing wordt het pleeggezin één keer per twee weken bezocht. Hoe lang deze periode duurt wordt in het team besproken. Daarna wordt de bezoekfrequentie één keer per zes weken. In één dossier was dit zichtbaar. In de andere dossiers niet omdat Flexus nog niet werkt met dagjournalen.

Afhankelijk van leeftijd en situatie wordt het pleegkind apart gesproken; bij kinderen boven de twaalf jaar is dat altijd het geval volgens de medewerkers die gesproken zijn, maar dat blijkt niet uit de dossiers. Pleegkinderen krijgen soms het telefoonnummer en emailadres van de pleegzorgwerker. Door het ontbreken van consistent beleid handelt iedere medewerker anders.

Met pleegouders is overleg over de veiligheid van het pleegkind. Hoe dat gebeurt hangt van de situatie af. Er wordt bv. gevraagd “Als u boos wordt wat doet u dan?”.

Medewerkers worden getraind om alert te zijn op signalen. Soms gaan twee medewerkers naar een gezin om te objectiveren.

Met BJZ worden op casusniveau afspraken gemaakt over het toezicht op de veiligheid van het pleegkind. Soms gaat de casemanager of de gezinsvoogd van Bureau Jeugdzorg mee naar een gezin. Medewerkers van BJZ en Flexus maken afspraken dat ze elkaar op de hoogte houden en informatie uitwisselen over het pleeggezin en pleegkind. De medewerkers van Bureau Jeugdzorg zijn bij de bespreking over het hulpverleningsplan.

Er wordt bij de inschatting van risico's verschillend gehandeld door de medewerkers van Flexus.

De dossiers bieden geen inzicht in het handelen in de praktijk.

In het pleegzorgplan worden de uitkomsten van de inschatting vastgelegd; het plan wordt één keer per jaar opgesteld. Dit blijkt echter niet uit de getoetste dossiers; in slechts één dossier is een actueel plan aangetroffen. Daarnaast wordt in teamverslagen vastgelegd dat er risico's gesignaleerd zijn en in “werkaantekeningen” van de medewerkers (deze werkaantekeningen zijn geen deel van het dossier; Flexus is bezig met digitalisering van het dossier). De medewerkers schrijven niet over veiligheid maar over “de ontwikkeling van het kind”.

Bij een geconstateerd verhoogd risico wordt dit besproken met de teamleider en in het basisteam, het besluit/advies wordt vastgelegd in het dossier en de bezoekfrequentie wordt opgevoerd. Als het kind in direct gevaar is wordt contact opgenomen met Bureau Jeugdzorg. Bij kindermishandeling wordt het protocol gevolgd. Bureau Jeugdzorg neemt uiteindelijk de beslissing of een kind in het pleeggezin blijft.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbevelingen

In dit hoofdstuk geeft de Inspectie jeugdzorg haar oordeel over de mate waarin Flexus systematisch zorgdraagt voor de veiligheid van pleegkinderen binnen het pleeggezin. Vervolgens doet de inspectie aanbevelingen aan Flexus en de Stadsregio Rotterdam.

Verwachting

Pleegkinderen hebben recht op een veilige plek in het pleeggezin waarin zij opgroeien. Zij dienen beschermd te zijn tegen alle vormen van mishandeling binnen het pleeggezin en er dient zicht te zijn op mogelijke veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin. Van pleegzorgaanbieders verwacht de inspectie dat zij risicovolle situaties voor pleegkinderen tot een minimum beperken. Zij dienen hiertoe (aspirant) pleeggezinnen te *screenen* op mogelijke veiligheidsrisico's en zij dienen *toezicht* te houden op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin, door onveilige situaties te signaleren en mogelijke veiligheidsrisico's voor pleegkinderen in te schatten.

De inspectie verwacht van pleegzorgaanbieders dat zij dit *systematisch* doen door te zorgen voor beleid van voldoende kwaliteit én door te zorgen dat medewerkers dit beleid adequaat in de praktijk brengen.

Eindoordeel

1. *Het systematisch screenen van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is bijna van voldoende kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van Flexus voor de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's is matig.
  - De kwaliteit van de screening van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's *door medewerkers* is bijna voldoende. Positief is dat er veelvuldig overleg is in teams en dat de gedragswetenschapper geconsulteerd kan worden. Positief is ook dat Flexus een training heeft georganiseerd voor de medewerkers over veiligheid in netwerkgezinnen, hierdoor worden medewerkers zich bewust van risico's voor kinderen in pleeggezinnen.
2. *Het systematisch toezicht houden op de veiligheid van pleegkinderen is van matige kwaliteit.*
  - De kwaliteit van het *beleid* van Flexus voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen is onvoldoende.
  - Door het ontbreken van voldoende beleid is de kwaliteit van het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen *door medewerkers* matig. Door het ontbreken van specifiek beleid is de kwaliteit van het toezicht te veel afhankelijk van de individuele medewerker. De aandacht voor veiligheid is nog onvoldoende expliciet en systematisch. De verslaglegging in de dossiers is van onvoldoende kwaliteit wat betreft het vastleggen

van geconstateerde veiligheidsrisico's. Uit de dossiers blijkt ook niet dat er met Bureau Jeugdzorg afspraken zijn wie wat doet om zicht te houden op de veiligheid van het pleegkind.

Daarnaast constateert de inspectie een zorgelijk knelpunt bij de plaatsing van kinderen in netwerkgezinnen. Uit de dossiers blijkt dat deze kinderen al geruime tijd (soms zelfs al een jaar) in het gezin verblijven zonder dat de geschiktheid van en veiligheid in het gezin adequaat is ingeschat. Ook dan is onduidelijk door wie (Bureau Jeugdzorg/pleegzorg aanbieder) en hoe er toezicht is op de veiligheid van kinderen.

Aanbevelingen

Aan Flexus

1. Maak een verbeterplan om te komen tot:
  - beleid voor de screening op veiligheidsrisico's van pleeggezinnen;
  - beleid voor het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen in pleeggezinnen;
  - een transparante verslaglegging in de dossiers, ook van de veiligheidsrisico's;
  - stel een termijn vast waarop het verbeterplan gereed moet zijn;
  - stel een termijn vast waarop voorstellen uit het verbeterplan geïmplementeerd moeten zijn.
2. Maak afspraken met Bureau Jeugdzorg over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen: wie doet wat om zicht te houden op het kind vanaf het moment dat kinderen in een pleeggezin geplaatst zijn. Schenk in deze afspraken specifieke aandacht aan kinderen in netwerkgezinnen zodat vanaf het moment dat een kind in een netwerkgezin is duidelijk is wie toezicht houdt.

Aan de Stadsregio Rotterdam

3. Spreek met Flexus af wanneer het verbeterplan en de implementatie ervan gereed moeten zijn.
4. Spreek met Flexus en Bureau Jeugdzorg af dat zij afspraken maken over het toezicht op de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen.

Bijlage 1 Toetsingskader

Toetsingskader van de Inspectie jeugdzorg voor het onderzoek naar de veiligheid binnen pleeggezinnen

Achtergrond van het onderzoek

De inspectie onderscheidt twee belangrijke thema's bij het zorgdragen voor de veiligheid in pleeggezinnen. Allereerst dient te worden vastgesteld of een (aanstaand) pleeggezin een veilige plek kan bieden voor het pleegkind ('*screening*'). Ten tweede, als een kind eenmaal in een pleeggezin verblijft, dient er *toezicht* te zijn op de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

Beide aspecten gelden overigens zowel voor plaatsingen in bestandsgezinnen (waarbij er voorafgaand aan de plaatsing geen relatie is tussen pleegkind en pleeggezin) als in netwerkgezinnen (waarbij het pleeggezin uit de naaste omgeving van het kind komt).

Het onderzoek dient een antwoord te geven op de volgende vraag:

Zorgen de pleegzorgaanbieders systematisch voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen?

Deze vraag is geconcretiseerd in de volgende twee deelvragen:

- screenen de pleegzorgaanbieders het pleeggezin systematisch op mogelijke veiligheidsrisico's voor het pleegkind?
- houden de pleegzorgaanbieders systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind?

Toelichting op het toetsingskader

De inspectie heeft de vraagstelling vertaald in een toetsingskader, waarin schematisch is weergegeven wat de Inspectie jeugdzorg verwacht van de pleegzorgaanbieders. Op basis van het toetsingskader komt de inspectie tot haar oordeel over de kwaliteit van het handelen van de pleegzorgaanbieders ten aanzien van het zorgdragen voor de veiligheid van het pleegkind in het pleeggezin.

De twee thema's van het onderzoek staan in de eerste kolom van het toetsingskader benoemd (systematische screening en systematisch toezicht). In de tweede kolom staan de criteria (normen) geformuleerd waaraan de inspectie het handelen van de pleegzorgaanbieders beoordeelt. In de derde kolom zijn de indicatoren benoemd aan de hand waarvan de inspectie nagaat in hoeverre aan de criteria wordt voldaan. In de laatste kolom staat beschreven van welke onderzoeksbronnen de inspectie gebruik maakt om vast te stellen of, en zo ja in hoeverre de indicatoren aanwezig zijn.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
Systematische screening van het pleeggezin ¹ op veiligheidsrisico's voor het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid ² van voldoende kwaliteit voor de systematische screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - criteria voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's; - werkwijze voor de screening van een pleeggezin op veiligheidsrisico's (hoe, wanneer, frequentie); - hoe de uitkomsten van de screening moeten worden vastgelegd; - richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen een pleeggezin; - dat een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming voor een pleeggezin moet worden verkregen. 	Beleidsdocumenten
	2. Medewerkers voeren het beleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's zichtbaar uit	Medewerkers: <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - passen de criteria voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's toe; - werken conform de werkwijze voor de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's; - leggen de uitkomsten van de screening van het pleeggezin op veiligheidsrisico's vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen over hoe te handelen bij geconstateerde veiligheidsrisico's binnen het pleeggezin; - verkrijgen een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming van het pleeggezin. 	Interviews met medewerkers Dossiers
Systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	1. De pleegzorgaanbieder heeft uitvoeringsbeleid van voldoende kwaliteit voor het systematisch toezicht op de veiligheid van het pleegkind	In het uitvoeringsbeleid staat beschreven: <ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - richtlijnen over de frequentie waarmee de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden ingeschat; - criteria voor wanneer risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - hoe de uitkomsten van de veiligheidsinschatting moeten worden vastgelegd; 	Beleidsdocumenten

¹ Onder pleeggezin worden alle inwonenden in het pleeggezin verstaan.

² Onder pleeggezinnen worden bestands- en netwerkgezinnen verstaan.

² Onder uitvoeringsbeleid wordt verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waarom kun je dat zien?)	Bronnen
		<ul style="list-style-type: none"> - richtlijnen over hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling; - richtlijnen over hoe er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: hoe een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over de frequentie waarmee er direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin moet worden gehouden (ofwel: met welke frequentie een pleegkind (apart) moet worden gezien); - richtlijnen over hoe er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind; - richtlijnen over de frequentie waarmee er met pleegouders moet worden overlegd over de veiligheid van een pleegkind. <p>Ten aanzien van de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ t.a.v. de veiligheid van het pleegkind staat beschreven:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen (wie doet wat wanneer); - hoe de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - met welke frequentie de pleegzorgaanbieder met BJZ overlegt over de veiligheid van een pleegkind; - de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in het pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling (wie doet wat wanneer). 	
	<p>2. Medewerkers voeren het beleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind zichtbaar uit</p>	<p>Medewerkers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennen het uitvoeringsbeleid voor het toezicht op de veiligheid van het pleegkind; - voeren de veiligheidsinschattingen uit conform het beleid; - hanteren de criteria op grond waarvan risico's opnieuw moeten worden ingeschat buiten de vastgestelde frequentie; - leggen de uitkomsten van de veiligheidsinschatting vast conform het beleid; - handelen conform de richtlijnen hoe te handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de vei- 	<p>Interviews met medewerkers</p> <p>Dossiers</p>

Thema's	Criteria (Wanneer is het goed?)	Indicatoren (Waaraan kun je dat zien?)	Bronnen
		<p>ligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> - houden direct zicht op de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin conform het beleid (ofwel: het (apart) zien een pleegkind); - overleggen met pleegouders over de veiligheid van een pleegkind conform het beleid; - handelen richting BJZ conform de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de pleegzorgaanbieder en BJZ betreffende het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen; - overleggen over de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin met BJZ conform de gemaakte afspraken; - handelen bij een geconstateerd verhoogd risico voor de veiligheid van een pleegkind in een pleeggezin en/of (een vermoeden van) kindermishandeling met BJZ conform de gemaakte afspraken. 	

Bijlage 2 Onderzoeksopzet

Het pleegzorgonderzoek van de Inspectie jeugdzorg is uitgevoerd in twee fasen: een beleidsanalyse en een praktijkonderzoek. De beleidsanalyse vond plaats bij alle 28 pleegzorgaanbieders. Vervolgens is het praktijkonderzoek uitgevoerd bij achttien pleegzorgaanbieders: één pleegzorgaanbieder per provincie/ stadsregio en de drie landelijke pleegzorgaanbieders.

Beleidsanalyse

De inspectie heeft via een schriftelijke vragenlijst in juni 2008 bij alle pleegzorgaanbieders hun beleid over de volgende thema's opgevraagd en vervolgens geanalyseerd:³

- de *screening* van pleeggezinnen op veiligheidsrisico's;
- het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen;
- de *verantwoordelijkheidsverdeling* tussen de zorgaanbieder en bureau jeugdzorg voor het toezicht op de (veiligheid) van pleegkinderen.

Praktijkonderzoek

Het praktijkonderzoek bij Flexus is uitgevoerd in september 2008. Met het praktijkonderzoek heeft de inspectie de toepassing van het beleid voor de *screening* en het *toezicht* in de praktijk getoetst. Dit is gedaan via twee groepsinterviews met uitvoerend medewerkers (een interview over de screening op veiligheidsrisico's en een interview over het toezicht op de veiligheid van pleegkinderen). Vervolgens heeft de inspectie een aantal recente dossiers geanalyseerd op deze thema's. De interviews en dossieranalyse vonden plaats aan de hand van gestructureerde vragenlijsten.

---

³ Onder (uitvoerings)beleid is verstaan: richtlijnen, protocollen, werkinstructies, (beschrijvingen van) werkprocessen, etc.